

Kronstad Hovedgård - Vår nye møteplass

Les bla. om:

DIS-Hordalands Årsmøte 20. feb. 2002

Lokalgruppen i Kvinnherad

Kurs i slektsgransking

Kronstad Hovedgård vårt nye møtelokale

Bøddelen - fra «uærligt Menneske» til kongelig embetsmann

Ny koordinator for kilderegistreringen

Redaktøren sin spalte

Påtroppende redaktør har ordet:

Å ta på seg et redaktøransvar er en stor oppgave. Jeg har ikke erfaring med redaksjonelt arbeid fra tidligere, men ser på redaktørjobben som en stor utfordring og håper at dette skal gå bra. Vil også nytte anledningen til å gi honør til avtroppende redaktør Ulv Tore Skaar for all hjelp nå i startfasen. Skal vi få til et godt medlemsblad er vi avhengig at dere medlemmer sender artikler/historier til bladet.

Har du noe aktuelt stoff sendes dette til: red@ho.disnorge.no

På grunn av store kostnader ved trykking og utsending av medlemsbladet har styret sett på nye måter å presentere bladet på. Det blir fire utgaver i året derav to i bladform tilsendt pr. post, et blad om våren og et om høsten. De to andre utgavene vil bli lagt ut som PDF-filer for nedlasting på hjemmesiden til DIS-Hordaland. For at vi skal kunne få gitt informasjon om at nytt medlemsblad er lagt ut på hjemmesiden, må vi ha E-post adressen til alle medlemmene. I dag har vi registrert E-postadressen til ca. 340 av medlemmene, det vil si at vi mangler E-postadressen til ca. 200 medlemmer. Oppfordrer alle til å registrere sin E-postadresse. Adressen kan sendes til leder i DIS-Hordaland, Renathe-Johanne Wågenes på E-post: leder@ho.disnorge.no

Hans Ordin Østebø
Redaktør

Avtroppende Redaktør har ordet:

Som nevnt i brev til Generalforsamlingen sendt til Styreleder, ble et medlem av redaksjonen utsatt for en kjedelig telefonoppringning like etter at forrige blad kom ut. Dette fratok ham mye av lysten til å delta i arbeidet med bladet videre. Som en følge av dette, trakk vedkommende seg derfor ut. Dermed var også mye av poenget for meg borte, i og med at den profilen jeg hadde ønsket med bladet så beklagelig forsvant. Jeg meddelte derfor i nevnte brev at jeg ville trekke meg som redaktør. Det er beklagelig at vi i et ellers godt og stimulerende slektsgranskingsmiljø skal måtte oppleve anonyme, ubehagelige oppringninger, men det er vel slik blant oss som i resten av landet, at der finnes alle sorter..... La oss håpe at det bare blir med denne gangen.

Jeg tror imidlertid bladet og DIS-Hordaland vil være godt tjent med dem som nå overtar. Jeg er iallfall ganske imponert over det Hans Ordin Østebø & co har fått til nede i Kvinnherad. Jeg ønsker ham lykke til!

Samtidig vil jeg gjerne få uttrykke min store glede over at det altoverskyggende spørsmålet om "et sted å være" som så mange har jobbet så mange år med, nå ser ut til å ha funnet sin løsning i og med avtalen om å bruke Kronstad Hovedgård. Hva passer vel bedre for en historie-interessert forsamling enn å sitte i et av Bergens berømmelige lyststeder (les Bjørn Trumphy's bok om dette hus og de par og tyve andre, og kos dere!) å skjømte sine interesser med stadig utvidende perspektiv – og en praktfull utsikt over byen. Jeg håper vi kan få være på et så inspirerende sted i mange år fremover. Gratulerer! Og takk for meg

Ulv Tore Skaar

Styreleder har ordet

Helgen 20 - 21 april var det landsmøte i DIS-Norge på Lillehammer. Et godt gjennomført arrangement. For oss som kjenner Jan Eri, var det en stor glede at han tok gjenvalg som leder i DIS-Norge. Han er en svært engasjert person og gjør en strålende innsats for foreningen. Ellers kan nevnes at Sølvi Arntzen fra Bergen ble valgt til styremedlem og at Kjell Henry Skåden fra Bergen ble valgt til varamann. Vedtektsforslagene gikk igjennom, slik at fra nå av er det hvert enkelt lokallag som sender representant til landsmøtet og ikke hvert enkelt fylke, og da er det vel på sin plass å ønske DIS-Haugaland velkommen inn i «varmen».

Lokalgruppen Kvinnherad har som tidligere omtalt tilhørt DIS-Haugaland, men er nå offisielt blitt overført til DIS-Hordaland. Vi ønsker alle våre gamle og nye medlemmer der velkommen.

Bergens Tidende holder på med en serie artikler om slektsgranskning. Artiklene vil komme hver første fredag i måneden. 19 mars var det omtale om 4H som for første gang hadde slektsgranskning på programmet. DIS-Hordaland stilte med 2 fra styrt som var kursholdere. 5 april var det omtale av Statsarkivet "slik leter du", digitalarkivet og kilderegistrering. Det kommer mye interessant fremover, så ta en titt!

Turen til Rosendal er det lokalgruppen som har ansvar for, og vi håper at flest mulig vil benytte anledningen til å være med. Vi håper med dette å kunne skape en ny tradisjon i foreningen med å ha en «utflukt» i juni.

Det er også med stor glede vi kan ønske medlemmene velkommen til vårt nye møtelokale som vi skal prøve å få presentert på vårt neste medlemsmøte 15 mai.

Ellers så inneholder bladet en del informasjon som vi håper dere kan ta dere tid til å lese. En del endringer er på gang, bl.a har vi fått ny redaktør til bladet. Vår tidligere redaktør Ulv Skaar har dessverre trukket seg fra stillingen, vi takker for innsatsen!, og ønsker vår nye redaktør Hans Ordin Østebø lykke til.

Renathe Wågenes
Leder DIS-Hordaland

FADDERE i DIS-Hordaland

Denne ordningen er ment å skulle være en hjelp til de av våre medlemmer som av en eller annen grunn trenger litt hjelp til å komme videre i sitt arbeid. Er du medlem av DIS-Hordaland og trenger hjelp innen et av områdene under så e

Har du problemer som knytter seg til ting som ikke er med på listen eller ønsker å bli fadder i DIS-Hordaland, kan du ta kontakt med Renathe-Johanne Wågenes 56 14 86 61 eller leder@ho.disnorge.no

Er du medlem av DIS-Hordaland og trenger hjelp innen et av områdene under, så nøl ikke med å ta kontakt med noen av personene nedenfor!

Brother's Keeper	Truls Magnus	55 12 07 17	trumag@c2i.net
Brother's Keeper	Odd Monsen	55 12 09 09	odmonsens@online.no
Brother's Keeper	Anne-Sofie H. Eknes	55 13 13 26	erikek@netcom.no
DISGEN	Sølvi Arntzen	55 26 65 51	barotech@c2i.net
Embla Familie & slekt	Jarle Hannisdal	55 12 19 85	jarlehannisdal@c2i.net
TMG	Per Gravdal	56 30 19 56 / 56 30 15 06	per@4pc.no
GEDCOM	Arild Tangerås	55 13 24 06	atangeras@online.no

DIS-Hordalands Årsmøte 20. feb. 2002

Protokoll fra Årsmøtet/Generalforsamlingen

Sted/dato: Kulturhuset, storsalen, Åsane senter, 20 februar 2002, kl 1900

Møtet åpnes

Leder i DIS-Hordaland, Renathe-Johanne Wågenes, ønsket velkommen. Det var 23 medlemmer tilstede. Renathe opplyste at Støpeskjeen, lokalene laget har brukt de siste årene, muligens ikke vil være tilgjengelige i fremtiden og at styret er i forhandlinger med Kronstad hovedgård, der det i tillegg vil være mulig å leie kontor. Det er mange i lokallaget som ønsker å ha et sted der man kan møtes uformelt, laget har også mye litteratur/teknisk utstyr som nå ikke er så lett tilgjengelig for medlemmene pga forholdene i Støpeskjeen.

1. Valg av møteleder og dirigent

Erik Angell-Hansen ble valgt til møteleder og Sølvi Arntzen til referent

2. Styrets beretning

Årsberetning, regnskap og innkalling var sendt ut til alle medlemmene. Årsberetningen ble lest opp. Renathe bemerket at lokalgruppen Kvinnherad har holdt avstemning om de ville tilhøre DIS-Hordaland eller DIS-Haugaland. DIS-Hordaland ble valgt. Dette skal formelt opp i DIS-Norges styre.

Styrets beretning ble godkjent.

3. Regnskap

Ingen bemerkninger til regnskapet. Regnskapet godkjent.

4. Revisors beretning

Ingen bemerkninger.

5. Ansvarsfrihet for styret

Ingen bemerkninger.

6. Budsjett 2002

De høye budsjetterte utgiftene til medlemsblad ble bemerket. Det ble drøftet å legge bladet ut på Internett i stedet for å sende det ut med post, pga de høye kostnadene som bl.a portoene nå etter at det ble moms portoene. Det er enkelt å legge bladet på en PDF-fil som enten sendes til alle medlemmer over Internett eller legges på DIS-Hordalands hjemmeside. Laget har programvaren. Imidlertid må det sendes ut innkalling til årsmøte, og da er det naturlig å sende medlemsblad med vårprogram samtidig. Et blad tidlig om høsten med høstprogram er også ønskelig å sende ut med posten., slik at det bli sendt ut 2 blader hvert år med post. Av de 540 medlemmene har vi 330 e-post adresser, men det er helt sikker flere som har e-post og enda flere som har tilgang til Internett. Styret vil ta aksjon for få greie på dette.

Det ble også diskutert om man bør ha passord for å få tilgang til medlemsbladet på hjemmesiden til DIS-Hordaland.

Det ble spurt om leien på Kronstad hovedgård, siden det ikke var budsjettert med høyere leie for 2002 enn for 2001. Leien på Kronstad er lavere enn i Støpeskjeen, men med leie av kontor i tillegg, blir den naturlig nok høyere enn i 2001.

Generalforsamlingen mente at beløpet som var avsatt til medlemsblad måtte være et maksimumsbeløp og at pengene heller burde gå til anskaffelse av teknisk utstyr og til evt. kontor/lokale på Kronstad hovedgård.

7. Innkomne saker

Ingen innkomne saker.

8. Vedtektsendringer

Hensikten med endringene er at lagets vedtekter skal være mer samkjørt med DIS-Norges.

Fra nå av vil ordet generalforsamling alene bli brukt (ikke årsmøte), og DIS-Hordaland er et lokallag.

Navnet lokallag ble litt diskutert, men siden det blir brukt i resten av DIS-Norge, syntes generalforsamlingen det var greit med en slik hierarkisk navnesetting, med lokalgrupper som den minste enheten.

Generalforsamlingen ble bestemt avholdt innen 1 mars.

Styret vil fra nå ha to varamedlemmer, mot før et.

Det kommer inn en ny paragraf om at det kan dannes lokale grupper som undergrupper av lokallaget. Disse kan søke økonomisk støtte fra lokallaget.

DIS-Hordalands Årsmøte 20.feb. 2002

9. Valg

Valgkomiteen hadde ikke fått tak i noen som var villig til å stille som styremedlem, og siden oppslutningen på generalforsamlingen ikke var så stor pga OL, (Norge vant gull i skiskytterstafett for menn denne dagen) ga generalforsamlingen styret myndighet til selv å finne et styremedlem.

Når det gjaldt redaktør, var man akkurat kommet opp i den situasjon at han og redaksjonsmedarbeideren hadde trukket seg, fordi sistnevnte var blitt utsatt for trusler og derfor mistet mye av gleden ved arbeidet. Redaktøren fant det under slike omstendigheter vanskelig å fortsette med et rent meldingsblad, etter at lokalhistorie-profilen således forsvant.

Styret må derfor også finne redaktør. Den datakyndige lederen i lokalgruppen Kvinnherad, Hans Østebø, har sagt seg villig til å få bladet på PDF-format.

Leder:	Renathe-Johanne Wågenes	gjenvalg, 1 år
Styremedlemmer:	Johan Ludvig Kvamme	ikke på valg
	Kenneth Bratland	ikke på valg
	Jarle Hannisdal	ikke på valg
	Tore Kristiansen	2 år (utpekt av styret)
Varamedlem:	Sølvi Arntzen	1 år
Varamedlem:	Magnus Asbjørnsen	1 år
Revisor:	Tor Hauge	1 år
Redaktør:	NN	1 år
Valgkomité:	Alf Egil Skjeldestad	1 år
	Erik Angell-Hansen	1 år

10. Valg av representant (med varamann) til landsmøtet i DIS-Norge:

Renathe Wågenes ble valgt, med Jarle Hannisdal som varamann.

Knut Espelid, avdelingsleder for Spesialsamlingene på Universitetsbiblioteket i Bergen, fortalte levende om alt man kan finne i disse samlingene som inneholder manuskripter, diplomer, kart, aviser. F.eks ga Wiesener sin samling til UBB. Tilhørerne fikk svært lyst til å ta seg en tur til Spesialsamlingene for å finne godbiter der.

Erik Angell Hansen
Møteleder

Sølvi Arntzen
Referent

E-POST

**På ca 200 av våre medlemmer mangler vi e-post adresser.
Har du ikke hørt fra oss via e-post, vennligst send din
adresse til: leder@ho.disnorge.no**

Vi sender ut en del informasjon via e-post !

Lokalgruppe Kvinnherad

DIS-Hordaland-Kvinnherad

I Kvinnherad er vi 8 –10 personer som møtes en gang i måneden til slektsgranskertreff. Hovedsakelig møtes vi på Kvinnherad bibliotek, Husnes første torsdagen i måneden kl. 19:30. På biblioteket har vi tilgang til Internett, lokalsamlingen, mikrofilm- og microfisch-leser. Ledelsen på biblioteket har vært svært hjelpelige med utlån av biblioteket og å tilrettelegge for oss.

Nytt av året er at vi har flyttet lokallagstilknytting fra DIS-Haugaland til DIS-Hordaland, dette etter avstemning blant medlemmene i busett i Kvinnherad. Vil bruke denne anledningen til å trekke frem styret i DIS-Hordaland for den innsatsen De utfører i tilknytning til lokalgruppen, meget bra jobbet. I sær har styreleder vist et meget stort engasjement vedrørende lokallagstilknyttingen.

Lokalgruppen har flyttet sine Internett sider over på serveren til DIS-Norge. Den nye nettadressen er: www.ho.disnorge.no/kvinnherad . I tilknytning til dette har vi også fått opprettet egen E-post adresse til leder for lokalgruppen, den er: kvinnherad@ho.disnorge.no .

Lokalgruppen vil i samarbeid med Kulturkontoret i Kvinnherad være delaktige i arrangeringen av DIS-Hordaland sin utflukt til Kvinnherad 15. juni.

I september – oktober tar vi sikte på å arrangere helgekurs i gotisk skrift på Husnes. Får at dette skal bli noe av, må det være stor interesse blant medlemmene i Kvinnherad. Er dette noe som du kan tenke deg å delta på, kontakt Hans Ordin Østebø på E-post: kvinnherad@ho.disnorge.no . Pris på kurset må vi komme tilbake til når vi ser hvor mange som ønsker å delta.

Er det interesse for det, vil vi prøve å arrangere tur til Statsarkivet i Bergen til høsten. Håper å få til noe i tilknytning til slektsgranskerdagen til DIS-Hordaland.

Har du spørsmål angående lokalgruppen, kan du kontakte en av kontaktpersonene: Lars Jostein Rørvik ljr@c2i.net eller Hans Ordin Østebø kvinnherad@ho.disnorge.no .

TUR TIL KVINNHERAD - ROSENDAL

Lørdag 15 juni arrangerer vi tur til Kvinnherad. Vi reiser fra Bergen ca 07:45 med buss til Baroniet i Rosendal der vi også besøker Kvinnherad kirke og Skaalurensamlingen (skipsbyggjarmuseet). Det blir lagt opp til å nyte medbrakt lunsj i Baronihagen underveis. Turen går videre til Ænes kirke. Det blir middag m/dessert på Mauranger kro. Retur via Utne. Det blir servert frukt på hjemreisen. Tilbake i Bergen ca 20:00. Nærmere program, se hjemmesiden.

Informasjon vil bli tilsendt de påmeldte.

Pris kr 400,- (da har DIS-Hordaland sponset). Da er middag inkl.

For medlemmer som bor i området er prisen kr 200,-.

Vi sender ut innbetalingsgiro sammen med informasjonen.

Påmeldingsfrist: 25. mai

Påmelding til: leder@ho.disnorge.no

Kurs i slektstgransking

Våren 2002 ble det arrangert nybegynnerkurs i slektsgransking. Dette gikk over 4 kvelder à 3 timer, inkludert et besøk på Statsarkivet. Kursledere var Renathe-Johanne Wågenes og Kenneth Bratland. For medlemmer kostet det kr 200, mens for andre kr 400. Oppslutningen var stor, hele 25 deltakere, noe som var svært gledelig og over all forventning.

Tema: Slektsgransking, Kirkebøker/klokkerbøker, Skifter/skiftedesignasjoner, Folketellinger, Sjeleregister, Borgerbrev, Tingbøker, Panteregister/pantebøker, Militærruller, Bygdebøker/skreven litteratur, Internett, Besøk på Statsarkivet

Kurset vil bli satt opp igjen, muligens til høsten, men dette er ikke avklart enda. Det vi satser på er at vi skal få til et kurs i gotisk skrift til høsten.

Renathe-Johanne Wågenesn

Kronstad Hovedgård

Gratulerer

Endelig etter mange år søken har vi klart det. Et eget sted å være hvor medlemmer kan komme når de vil, hvor vi kan møtes over en kopp kaffe utenom de faste møtene. Et sted der vi kan ha bøkene i hyller å ikke kartonger.

Vårt nye tilholds sted er KRONSTAD HOVEDGÅRD. Kronstadveien 20

Et sted som oser av historie. Stedet går tilbake til 1100 tallet. Forpakterboligen og stallen er bygget ca 1781. Huset inneholder mye historikk fra 2 verdenskrig med et meget stort billedgalleri av personer og båter. Stedet har tilhørt AKF (Aktive Krigsseileres Forening), nå er det FN-veteranene som driver det.

På KRONSTAD HOVEDGÅRD får vi et eget rom som det vil bli mulighet for medlemmene å besøke på egen tid. Her vil det bli internet tilgang med bredbånd. Vi har 2 microfich lesere (en med printer), PC med skanner og printer. Og ikke minst biblioteket vårt. Ennå ikke så stort, så har dere noen filmer / bøker som dere ikke lenger har bruk for.....

Elles vil det bli laget en krok med bord og stoler.

Medlemsmøtene vil bli avholdt på samme adr. i 2 etg. Her disponerer vi 2 store rom med god plass. Her er det også et lite kjøkken som vi disponerer.

Parkering! Der finnes en del plasser i Kronstadveien og forbi hovedgården, Der er 5 plasser inne på gårdsrommet, det vil bli laget en del plasser ved stallen på baksiden av hovedgården (sommeren 2002), der er også parkering i Jonas Lies vei på nedsiden av Døveskolen. Hovedgården har også 3 plasser på Kronstad skole, her må du ha parkeringstillatelse som du får av møteleder.

Tilgang til DIS-rommet har vi ikke løst helt ennå. Men det vil komme kortlesere på hoveddøren så det er en stor sansylighet at vi blir koblet inn på det samme systemet. Rommet holder de på med å gjøre i stand i disse dager på dugnad. Vi regner med å flytte de siste tingene inn i slutten av mai.

Litt historie rundt Kronstad Hovedgård finner du på hjemmesiden til FN-veteranen.

Se på: <http://www.fnveteran.no/bergen/op/page9.htm>

Jarle Hannisdal

Bøddelen

Bøddelen - fra «uærligt Menneske» til kongelig embetsmann

Det var en strålende maidag i 1705. Fra lagmannsgården på Hop drog det et følge ned lindealeen til kaien i Hopshavn. Det var intet lystig tog. Midt i følget gikk en ung kvinne kledd i en enkel sort kjole, og med hendene bundet på ryggen. Det var Brite Jacobsdatter, tjenestepike hos lagmann Knagenhjelm. Under dramatiske forhold hadde hun født et barn i dølgsmål, tatt livet av det og skjult det under en stein ute på markene. Brite var ugift, og faren var en dreng ved navn Helge Rasmussen Opheim, også han i tjeneste hos Knagenhjelm. Å få barn utenfor ekteskap var i seg selv en alvorlig forseelse, å ta livet av det hadde bare en utgang; dødsstraff. Rundt Brite gikk det alvorlige menn; to soldater fra garnisonen på Bergenhus, Rasmus Nielsen Fromreidesom var lensmann i Herdla skiprede som Askøy var en del av og fogden i Nordhordland, Søren Glad, som var kommet fra sitt bosted i Alverstrømmen. Følget tok plass i robåten, rorskarene satte kursen mot Bergen. Brite hadde bare et par timers tid tilbake å leve.

Båten la til ved Tollboden, og følget gikk ut til Nordnespynten. Der stod skafottet. Nå hadde det samlet seg mange skuelystne. En henrettelse var en begivenhet som samlet mange tilskuere - et brudd i det monotone dagliglivet. Brite ble ført opp på skafottet. Der stod soknepresten til Domkirken, Anders Bruun, som også var prest for folket på Askøy. Brite avgav skriftemål og fikk prestens forbønn. Så trådte skarpretteren eller bøddelen fram. Det var Augustus Høscher, som hadde stått for henrettelsene i byen siden 1689. Birte fikk et bind over øynene, hun ble presset ned på kne og hodet plassert på blokken. Høscher løftet den skarpslepne øksen, og mens det gikk et sukk gjennom folkemassen skilte han Birtes hode fra kroppen med et eneste hugg. Nok en synder hadde fått sin jordiske straff. Barnefaren derimot slapp unna med en bot.

Nå er det ikke Birtes tragiske skjebne som er sentrum i denne artikkelen, men *bøddelen*, *mestermannen* eller *skarpretteren*, så vel som hans hjelpesmann *rakkeren*. Begge var de nødvendige personer i byenes liv gjennom mange hundre år.

De gamle norske lovene kjente ikke dødsstraff, så vi må et stykke oppover i middelalderen før vi støter på yrket i Norge. Ved inngangen til nytiden, det vil si tidlig på 1500-tallet, var han imidlertid å finne i de fleste større byene.

Bøddelens hovedoppgave var å eksekvere straffene; halshugging, henging, lemlestelse, pisking og brennemerking. Men lenge hadde han også andre inntektskilder som han kunne tjene noen skillinger på: Han var skorsteinsfeier, han var nattmester som tømte latrinebeholderne og han begravde åtsler, flådde selvdøde dyr og kasterte svin (da ofte kalt purkegjelder). I det hele utførte han arbeid som den vanlige byboer ikke ville nedlate seg til selv å gjøre.

Nettopp fordi det var bøddelens oppgave å utføre slike funksjoner, ble han ikke bare sett ned på, men betraktet som uren og uærlig. Å berøre ham gjorde en selv uren og utskutt av det gode selskap, ja, ikke bare kontakt med hans person, men også med hans eiendeler eller andre gjenstander han hadde berørt, førte til besmittelse og gjorde gjenstandene dermed utjenelige for andre mennesker. Gikk bøddelen på vertshus, måtte han ha sitt eget glass. I det hele fulgte besmittelsen bøddelen hele livet, utstøtt fra samkvem med andre mennesker. Ja, selv når han skulle begraves, var det vanskelig å finne noen som ville utføre denne handlingen. Vi finner eksempler på at en forbryter som hadde valget mellom døden og bøddelvervet, valgte døden!

Bøddelen

I Bergen ble det etter hvert vanlig at bøddelen fikk en assistent, *rakkeren*, som utførte de mest foraktede oppgavene som å begrave åtsler, være nattmann, begrave forbrytere og selvmordere under galgen eller utenfor kirkegårdsmuren. Rakkeren ble værende absolutt nederst på den sosiale rangstigen, hundset og foraktet av alle. Bare det å beskyldte en mann for å være en rakker eller hevde at han var beslektet med en slik, var en forhånelse som resulterte i streng straff.

Bøddelen på sin side var fra andre del av 1600-tallet på vei oppover. I Bergen ble han i 1660-årene årlig lønnet av byen med 60 riksdaler, samtidig som byens borgere og selveiende bønder på bygdene rundt byen betalte ham såkalte mestermannspenger eller *skarprettertoll*. Endelig hadde han betaling for de ulike straffene han eksekverte. I 1698 ble det satt opp faste takster for disse. I tabellen nedenfor har vi tatt med de viktigste.

Skarprettertakster fra 1698. Tallene angir antall riksdaler

For et Hode at avhugge med Sverd	10
For et Hode at avhugge med Økse	8
For en at henge	10
For en at slaa Arme og Ben istykker paa og lægge paa Steile ...	14
For at partere og lægge paa steile	12
For hvert Knip med gloende Tænger	2
For Kagstrykning	5
For at piske en ut av Byen	4

Jo, Bergens bøddel 1689-1721, *Augustus Høcher*, hadde grunn til å glede seg. Vel så viktig var det dessuten at Høcher ikke lenger måtte bære det gamle, foraktede bøddel-navnet. Han var blitt utnevnt av kongen, han var blitt *kongelig embetsmann*! Ja, selv navnet endret seg; bøddelen ble *skarpretter*.

Da Høcher døde og ble begravd i Domkirken i 1721, ble det betalt 12 riksdaler av hans formue for selve gravstedet, samtidig som det kostet 5 riksdaler å ringe med klokkene i Korskirken. Den tidligere så foraktede bøddelen var blitt ansett og formuende.

Fremgangen fortsatte under hans etterfølger *Johan Henrich Helmschläger* som hadde vært Høchers læregutt. 3. februar 1721 møtte han for bystyret på rådhuset og avla ed på «at han wille være woress Allernaadigste arve Konge og Herre Huld og troe, sin foresatte Øvrighed hørig og lydig, og sig ellers udi sit Embede forsvarlig og upaaklagelig forholde». Han skulle bli byens skarpretter i hele 39 år.

Helmschläger skaffet seg også en god ekstrainntekt ved å opptre som kirurg. De barbariske straffene gjorde at mange av ofrene trengte hjelp etter avstraffelsene. Skar skarpretteren av nese, ører, tunge, fingre eller hele hånden, var det klart at slik hjelp måtte ytes umiddelbart. Samtidig hadde skarpretteren gjennom sine embetshandlinger skaffet seg anatomiske kunnskaper så vel som den kaldblodighet som tidens brutale legeyrke krevde.

Da var ikke veien lang til å behandle syke mennesker som søkte hans hjelp. Det hadde også Helmschlägers forgjengere gjort, men det skjedde alltid ulovlig og til bartskjærerlaugets sterke protester. Bartskjærerne satt nemlig med eneretten til å helbrede syke mennesker sammen med de få universitetsutdannede legene byen hadde. Nå søkte imidlertid Helmschläger kongen i 1728 om rett til å praktisere kirurgi i tillegg til sitt hovedyrke. Søknaden var ledsaget av anbefalinger fra både fogd, biskop og stiftamtmann. Den siste hevdet at søkeren «allene af Christen Medlidenhed och icke af Eegennyttighed

Bøddelen

har antagit at hjelpe dem som hverken har haft Raad at betale Barbeer Ampted [bartskjærerlauget] eller Tillid til deris Hjelp». Kongen innvilget søknaden fire år senere.

Da Helmschläger døde i 1760 og ble begravd i Korskirken, viste skiftet etter ham en netto formue på over 628 riksdaler, et anseelig beløp.

Også hans etterfølger, *Philip Giørtler* (1760-65), fikk kongens tillatelse til å virke som kirurg i 1761. Men dermed tok dette slutt. Skarpretteren måtte nøye seg med inntektene fra sin egentlige profesjon. Samtidig begynte en humanisering av straffene. Ikke minst representerte lov av 25. oktober 1815 et nytt syn på dette felt. Fra da av ble det helt slutt på lemlestelser, brennemerking og tortur under forhør. Dødsstraffen ble stående, men skulle foregå «i enkle former» og utføres med øks.

Skarpretteren kom nærmest til å inneha en sinekyrestilling. Byens siste mestermann var *Samson Isberg* som bodde i Øvregaten. Han ble ansatt i 1838 med hele Vestlandet og fra 1849 med hele landet som arbeidsfelt. Når Isberg ble spurt om han ikke tok seg et dram før han gikk til sin gjerning, svarte han: «Jeg drikker et glass vann, og så leser jeg mitt Fadervår». Han var fra Hardanger, og om sommeren var han ofte hjemme på slektsgården, der det ble sagt at «han var no so fine tao natur, at han ... hadde ikkje hjarta te ta live tao ain kalv».

Julius Olsen, borgermester i Bergen, forteller i 1914:

«[Jeg] erinder fra min ungdom endnu den sidste her ansatte skarpretter, en høi meget mager mand, altid velklædt med hvidt halsbind, meget stilfærdig og altid gaaende alene, paafaldende blek i sit ansigt og meget melankolsk utseende, hans ansigtsuttryk var saa dypt alvorligt, at det gjorde indtryk av aldrig mere at kunne frembringe et smil.»

Da falskmyntneren Jakob Wallin skulle halshugges på Nordnes 25. januar 1876, etter å ha drept en fangevokter, var Samson Isberg blitt så gammel at en ikke stolte på hans treffsikkerhet, men hentet skarpretteren i Kristiania til byen for å stå for eksekusjonen. Det var den siste henrettelsen i Bergen og den nest siste i Norge i fredstid.

Anders Bjarne Fossen
- Professor -

Programoversikt ut 2002

- 15 Mai** Brukermøte
- 15 Juni** Ikke medlemsmøte, men utflukt lørdag 15 juni. (til Baroniet i Rosendal)
- Juli** Møtefri
- 21 Aug.** Brukermøte
- 18 Sept.** Foredrag ved Byarkivet (tidligere oppsatt i vår, men måtte utgå)
- 16 Okt.** Brukermøte
- 20 Nov.** Foredrag ved Interkommunalt arkiv «Skulte skatter for en slektsgransker»
- 18 Des.** Foredrag ved Yngve Nedrebø «Baron Audun Huggleiksson fra Jølster, henrettet ved Nordnes i Bergen 2 desember 1302»

Styre og tillitsverv i DIS-Hordaland

Navn	Adr.	Postnr/sted	Tlf.priv.	Tlf.jobb	Tiltrådt	Varighet
STYRET						
Wågenes, Renathe J Leder	Hetlevikvegen 63	5304 Hetlevik	56 14 86 61 412 29 171	55 97 36 41	20.02.02	1 år
leder@ho.disnorge.no						
Jarle Hannisdal Nestleder	Rekdalsveien 126	5151 Straumsgrend	55 12 19 85	950 30 053	21.02.01	2 år
Jarlehannisdal@c2i.net						
Kvamme, Johan L. Kasserer	Steinestøvn. 476	5109 Hylkje	55 19 09 89	55 19 00 29	21.02.01	2 år
Lukvamme@online.no						
Kenneth Bratland Sekretær	Vestre Nordgard- leitet 1	5137 Mjølkeråen	55 18 86 32		21.02.01	2 år
Ken-brat@frisurf.no						
Tore Kristiansen Styremedlem	B. Platousgate 12	5008 Bergen	55 94 49 94		20.02.02	2 år
Tore@kristiansen.tc Tokri@c2i.net						
Sølvi Arntzen Varamann 1	Bjørndalsgrend 9	5171 Loddefjord	55 26 65 51		20.02.02	1 år
Solarnt@online.no						
Magnus Asbjørnsen Varamann 2	Torvli 10	5121 Ulset	55 18 62 54		20.02.02	1 år
Masbjorn@online.no						
REDAKSJONS KOMITE						
Hans Ordin Østebø red@ho.disnorge.no	Skogvegen 1D	5460 Husnes	53 47 61 66 907 56 032	53 47 53 59	20.02.02	1 år
HJEMMESIDE						
Balle, Einar webmaster@ho.disnorge.no	Ås 16	5417 Stord	53 41 68 09 990 21 412			
VALGKOMITE						
Alf-Egil Skjeldestad alfegil@lk59.com	Lyngbøkollen 59	5164 Laksevåg	55 34 77 61 926 16 077	56 31 60 93	20.02.02	1 år
Erik Angell-Hansen eangellh@c2i.net	Langåsen 22	5114 Tertnes	55 19 49 46 976 50 979	55 50 25 48	20.02.02	1 år
REVISOR						
Tor Hauge 2rhauge@frisurf.no	Asbjørnsensgt. 20	5053 Bergen	55 29 69 62		20.02.02	1 år
LOKALGRUPPE: KVINNHERAD						
Hans Ordin Østebø Leder kvinnherad@ho.disnorge.no	Skogvegen 1D	5460 Husnes	53 47 61 66		05.12.01	1 år
Lars Jostein Rørvik Kontaktperson ljr@c2i.net	Rørvikveien 5	5450 Sunde i Sunhl.	53 47 17 62		05.12.01	1 år

Kilderegistrering

Ny koordinator for kilderegistreringen

Undertegnede ble på generalforsamlingen valgt som andre varamedlem til styret for 2002, og fikk samtidig i oppdrag å være koordinator for all kilderegistrering i DIS-Hordaland. Dette innebærer at alle registreringer skal sendes/leveres til undertegnede. Da helst i ferdig korrekturlest stand. Er det noen som har bruk for hjelp til korrekturlesing gi ett ord, det er alltid noen som kan gi en hjelpende hånd til dette.

Når dere sender inn et for dere ferdig produkt, så gjør anmerkninger om det er noe som ikke er helt klart, marker de uklare tingene med doble ???. Så enten vi klarer å rette det opp her, eller vi må sende det videre til andre, vil omfanget av uklarhetene tilsi. Vi kan sende det til statsarkivet med viss mengde ??, men vi bør prøve og rette allt som er mulig før innsendelse. Dess mindre det er å rette opp, dess fortere blir det lagt ut på nett.

Vi skulle gjerne hatt mange flere kilderegistratører, det er mange emner å gripe fatt i. Det er ikke vanskelig, vi starter i nyere tid og «graver» oss ned over i tiden. På den måten får en mer føling med den gotiske skriften etter hvert. Så dere som sitter på gjerdet og tenker dere om, hopp ned og ta fatt. Start med registrering i ditt område, det kan være kirkebøker, folketellinger, dokumenter fra skifter, rettsprotokoller og eller andre ting som en har interesse av. Hvordan var min tipptipptippoldefar, var han en engel eller...

Vi vil også registrere kirkegårder/gravplasser, her er det «bare» og ta med blokk og blyant å registrere ditt steds gravplass. Det vi trenger er : kirkegårdens/gravplassens navn, navn på begravde med datoer, tittel der det er, frøken navn der det er. Vi skal ikke ta med eventuelle hilsener.

Spørsmål stilles til undertegnede, helst på e-post men rekkes også på telefon.

Magnus Asbjørnsen
Torvli 10, N-5121 Ulset
mashjorn@online.no
55 18 62 54 - 95 82 26 59.

Kurs høsten 2002

Kilderegistrering:

Dette kurset er for de som driver med kilderegistrering eller ønsker å begynne.

Sted: Statsarkivet. Dato/tid: Ikke fastsatt.

Pris: Gratis. Kursholdere fra Statsarkivet.

Gotisk:

Sted: Kronstad Hovedgård. Dato/tid: Ikke fastsatt.

Pris: ca 200,-. Kursholdere fra Statsarkivet.

Vi ønsker nå i første omgang å få se hvor stor interessen er.

Dette er ikke en bindende påmelding, de som gir beskjed vil bli kontaktet når dato/tid er avklart.

Påmelding:

Interesserte bes melde seg til Kenneth Bratland pr telefon 55 18 86 32 eller pr

mail: ken-brat@frisurf.no

Renathe Wågenes, leder
